

INTERVIEW | Wilco van Dijk, hoogleraar economisch keuzegedrag

‘Consument helpen om verleiding te weerstaan’

We sparen te weinig, en maken te makkelijk en vooral te veel schulden. En dat doen we lang niet altijd uit vrije wil: er zijn domweg te veel verleidingen.

Bijzonder hoogleraar Wilco van Dijk wil meer inzicht in de mechanismes krijgen via de bijzondere leerstoel ‘Psychologische determinanten van economisch keuzegedrag’ aan de Universiteit Leiden.

NATASJA DE GROOT

Nibud probeert al jaren mensen op het juiste financiële spoor te zetten, nu zijn ze met de Universiteit Leiden initiatiefnemer van de leerstoel. Is dat echt nodig?

Van Dijk: „We kunnen mensen vertellen dat ze meer moeten sparen, maar in de praktijk gebeurt het toch niet of onvoldoende. 40 procent van de Nederlanders heeft geen buffer als het financieel even tegenzit. Als de wasmachine of auto het begeeft, sluiten ze een lening af tegen een hoge rente. Het probleem lijkt opgelost, maar dan ontstaan pas de problemen. Door onverstandige beslissingen. Hoe we die keuzes maken, dáár willen we meer zicht op krijgen.”

Waarom nemen we volgens u soms van die onverstandige beslissingen?

„We zijn geen homo economicus, maar homo sapiens. We nemen beslissingen niet alleen puur op rationele gronden, maar ook heel intuïtief of volautomatisch. We laten ons leiden door emoties die we voelen bij een bepaald product of wat onze burens en vrienden ons erover vertellen. Verleiding speelt een grote rol.”

Is het ook niet een beetje eigen schuld, dikke bult?

„Soms zien mensen door de bomen het bos niet meer. Ik neem maar even het grote aantal zorgverzekeringen als voorbeeld. Er

zijn meer dan vijftig verschillende basisverzekeringen. Mensen laten zich leiden door de goedkoopste premie of besluiten juist op hun handen te blijven zitten. Dan kun je dertig pagina’s aan polisvoorwaarden meesturen, maar die lezen mensen niet.”

Dat is altijd zo geweest, gaat dat ooit veranderen?

„Als we meer kennis krijgen over hoe we bepaalde financiële keuzes maken, dan kunnen we consumenten helpen om die verleidingen en impulsen beter te weerstaan. Dat is wat we willen: zorgen dat mensen meer grip krijgen en financieel gezond worden. Ik zal je een voorbeeld geven: bij jongeren blijken de betalingsproblemen te zijn afgenomen. De reden is dat veel jongeren een app hebben waarmee ze een paar keer per dag hun banksaldo kunnen checken. Dat geeft overzicht en dus krijgen mensen meer grip op hun financiën.”

Moeten verzekeraars, banken of andere partijen niet gewoon eerlijke producten maken? Dan worden mensen ook niet langer blootgesteld aan ongezonde prikkels.

„Aanbieders hebben een belangrijke taak om financiële keuzes behapbaar te houden. Het beperkte aanbod van hypotheekvormen is een mooi voorbeeld. Er zijn nu nog maar twee opties: lineair of annuïteiten. Vroeger kon je een aflossingsvrije hypotheek nemen, zonder maar een cent af te lossen op je hypotheek. Voor consumenten lijkt dat helemaal prima, maar zij kijken alleen naar het nu en niet wat dit over 20 of 30 jaar betekent.”

‘We laten ons leiden door emoties bij aankoop van een product’

► Hoogleraar Wilco van Dijk: ‘De maatschappij is erbij gebaat dat mensen financieel gezond zijn.’

FOTO MARCO OKHUIZEN

Die vereenvoudiging is er gekomen dankzij de overheid en de toezichthouder...

„Financieel dienstverleners zijn zich wel meer gaan realiseren dat zij moeten werken aan een duurzame relatie. Het belang van de consument is ook het belang van een bedrijf. En niet alleen bedrijven, heel de maatschappij is erbij gebaat dat mensen financieel gezond zijn.”

Want?

„Mensen met financiële problemen ervaren veel meer negatieve emoties. Als de problemen zich opstapelen, kunnen mensen zich ziek gaan melden op het werk, krijgen ze psychische en fysieke problemen, en kunnen uiteindelijk in de schuldsanering belanden. Iemand met problematische schulden kost de maatschappij 100.000 euro.”

Wat moet er volgens u gebeuren?

„Mensen zijn gemakdieren. Nu zijn de verkeerde dingen vaak het gemakkelijkst. We moeten eraan toe dat de dingen die wél goed voor ons zijn, makkelijker worden.”

‘Hulp via bedrijven kan beter’

DEN HAAG | De ontwikkelingshulp die via het bedrijfsleven gaat, wordt erg versnipperd ingezet. Tot die conclusie komt de Algemene Rekenkamer in haar laatste rapportage. Volgens de rekenmeesters van het kabinet heeft minister Ploumen van Ontwikkelingssamenwerking hierdoor maar beperkt zicht op het effect van de subsidies aan bedrijven in Nederland en het buitenland.

De Rekenkamer noemt de uitvoering van het beleid ‘bewerkelijk’. De versnippering over landen en projecten blijft groot. Nederland verstrekke in 2014 circa 261 miljoen euro van zijn budget voor ontwik-

◀ Minister Ploumen heeft beperkt zicht op het effect van hulp, zegt de Rekenkamer.

kelingshulp aan honderden Nederlandse en buitenlandse mkb-bedrijven en multinationals. Dat geld, zo’n 6 procent van de totale uitgaven aan ontwikkelingshulp, kwam terecht in 67 landen.

De grote spreiding van de programma’s maakt de uitvoering ‘buitengewoon arbeidsintensief’,

aldus de Rekenkamer. Er is bij Ontwikkelingssamenwerking veel specifieke kennis nodig over heel veel landen en bedrijfssectoren, en die gegevens moeten ook allemaal nog eens up-to-date worden gehouden.

In het verleden is het voorgekomen dat bij bepaalde regelingen wel 30 procent van het geld gespendeerd werd aan uitvoeringskosten. De Rekenkamer vindt dit zonde van het hulpgeld. Het feit dat keer op keer nieuwe programma’s worden opgezet, terwijl de oude na het stopzetten van een regeling nog jaren aandacht behoeven, is de Rekenkamer een andere doorn in het oog.

Staatsloterij en De Lotto gaan verder onder één dak

De fusie tussen de Staatsloterij en De Lotto is rond. De nieuwe naam van de onderneming blijft nog geheim tot de zomer. In de Nederlandse loterijmarkt blijven na de fusie twee grote organisaties over. De eerste is de nieuwe combinatie Staatsloterij-De Lotto. Daartoe behoren de Staatsloterij, het Miljoenenspel, de Lotto, Eurojackpot, Lucky Day, Toto en Krasloten. De tweede organisatie is de Goede Doelenloterij, met de Postcodeloterij en de Vriendenloterij. Beide organisaties

hebben na de fusie ongeveer de helft van de markt in handen. Toezichthouder ACM ging vorig jaar na diepgravend onderzoek al akkoord met de samensmelting. Ook het kabinet schaarde zich achter de plannen, terwijl de Tweede Kamer eveneens akkoord ging. Frans van Steenis, die nu nog aan het roer staat bij de Staatsloterij, wordt de nieuwe topman. De bedoeling van het fusiebedrijf is om in de toekomst meer geld te laten doorstromen naar goede doelen en sport.